

„Z PUNKTU WIDZENIA NOCNEGO PORTIERA”, reż. Krzysztof Kieślowski

Opracowanie Bartosz Zając

I. Podstawowe techniki nauczania

STOPKLATKA	
Wskazówki dla nauczyciela	Pytania do uczniów
<p>Zatrzymaj film na obrazie portiera spoglądającego w dół (13:31).</p> <p>Zatrzymaj film na kadrze przedstawiającym portiera w zaroślach nad rzeką (05:09).</p> <p>Zatrzymaj film na zbliżeniu portiera w scenie symulacji zatrzymania (01:41).</p>	<ul style="list-style-type: none">• Co robi mężczyzna? Na co patrzy? Jakie znaczenie może mieć ten obraz w kontekście całego filmu? Jak ten obraz wpływa na interpretację jego postawy i zachowań?• Spójrzcie na to zdjęcie poza kontekstem całego filmu i wiedzy o postaci. Jak opisalibyście mężczyznę uchwyconego w tym kadrze? Uwzględnijcie wyraz twarzy, kolory w tle, strój, przestrzeń, w której się znajduje.• Jak portretowany jest mężczyzna w tym kadrze? Na czym polega różnica w przedstawieniu jego postaci w porównaniu z kadrem uchwyconym w zaroślach? Jakie wnioski nasuwa zestawienie tak odmiennych sposobów przedstawienia mężczyzny?
DŹWIĘK I OBRAZ	
Wskazówki dla nauczyciela	Pytania do uczniów
<p>Pokaż uczniom scenę, w której portier podgląda z zarośli wędkarzy (03:42–05:21).</p> <p>Pokaż uczniom ostatnią scenę filmu, w której nauczycielka pyta dzieci „Jak się nazywa taki pan?” (14:27–15:03).</p> <p>Zwróć uwagę uczniów na brak głosu reżysera. Film sprawia wrażenie spontanicznych wypowiedzi, ale niektóre sceny – jak np. ujęcia otwierają-</p>	<ul style="list-style-type: none">• Na czym polega kontrast między wykorzystaną tu muzyką i obrazem, a narracją – słowami bohatera?• W jakich scenach powraca ten motyw muzyczny? Jaką rolę może w nich odgrywać?• Jaką funkcję może mieć takie urwanie odpowiedzi? Dlaczego autor filmu nie umieścił w filmie całej wypowiedzi?• Film ma formę wywiadu, ale nie słyszymy pytań, tylko wypowiedzi portiera. Jaki efekt osiąga w ten sposób autor dokumentu?

<p>ce dokument – zaaranżowane są tak, że wyglądają jak klasyczny wywiad. Pytania zostały jednak usunięte w montażu.</p> <p>Zwróć uwagę uczniów na język jakim posługuje się bohater dokumentu – np. w pierwszej scenie, w której mówi o swoich preferencjach filmowych.</p>	<ul style="list-style-type: none">• Co mówi o bohaterze język jakim się posługuje?• Spróbujcie ocenić postawę bohatera przez pryzmat języka jakim się posługuje.
CZOŁÓWKA I TYŁÓWKA	
<p style="text-align: center;">Wskazówki dla nauczyciela</p> <p>Pokaż uczniom początek filmu (00:23–01:00).</p> <p>Pokaż uczniom czołówkę i tyłówkę (15:03–15:48).</p>	<p style="text-align: center;">Pytania do uczniów</p> <ul style="list-style-type: none">• Zwróćcie uwagę na elementy wykorzystane w czołówce i pierwszej scenie – muzykę, czcionkę tytułu, jej kolor, oświetlenie mężczyzny, sposób jego sportretowania, wybór wypowiedzi otwierającej film. Jak kształtują one stosunek do bohatera?• Z jakimi gatunkami filmowymi koresponduje muzyka wykorzystana w czołówce i tyłówce?• Jakie oczekiwania odbiorcze buduje muzyka wykorzystana w czołówce?• Spróbujcie zinterpretować muzykę w tyłówce. Czy jest niewerbalnym komentarzem do historii przedstawionej w filmie?
TRANSFORMACJE RODZAJOWE	
<p style="text-align: center;">Wskazówki dla nauczyciela</p> <p>Przedstaw uczniom sceny z wypowiedziami portiera, w których stawia się on w negatywnym świetle: „lubię agresywne filmy” (00:32–00:54); „zamiłowanie do kontroli kolegów” (03:50–04:51); „z poprawczaka wychodzi idealne dziecko” (08:05–09:23); „regulamin jest ważniejszy niż człowiek” (12:00–12:58).</p>	<p style="text-align: center;">Pytania do uczniów</p> <ul style="list-style-type: none">• Spróbujcie tak przeformułować wypowiedzi bohatera, aby zachowując oryginalny sens, jednocześnie nie stawiały go one w złym świetle.

II. KLUCZOWE PYTANIA

POSTACI

- Jak przedstawiona jest postać portiera w scenie, w której wiąże synowi krawat – w porównaniu z innymi partiami filmu?
- Jakie sceny wydają się kluczowe dla charakterystyki bohatera?
- Czy portret mężczyzny przedstawionego w filmie jest wielowymiarowy? Czy ukazuje złożoność jego osobowości, jego prawdziwe poglądy i różne aspekty jego życia? Co świadczy za tym, a co przeciw?
- Czy w filmie ukazany został aktor społeczny (postać odgrywająca rolę społeczną) czy realny człowiek?

NARRACJA

- Dokument przedstawia wypowiedzi portiera na różne tematy: jego pracy, hobby, stosunek do zwierząt, mówi o jego ambicjach, stosunku do władzy, a także kary śmierci. W filmie słychać niemal wyłącznie jego głos. Czy zatem portier stoi za narracją filmu, czy dokument jest spontanicznym zapisem jego wypowiedzi?
- Obiektywne narracje odzwierciedlają najczęściej chronologiczny porządek wydarzeń. Obrazując złożone problemy, starają się przedstawiać je z wielu perspektyw. Czy narracja wykorzystana w dokumencie Kieślowskiego jest obiektywna?
- Autor filmu posłużył się językiem ezopowym i portret portiera jest pretekstem do opowiedzenia o tym, o czym w czasach komunizmu nie można było mówić wprost. Jaki jest ukryty wydźwięk filmu? O czym opowiada historia portiera?
- Które sceny poruszają temat władzy, stosowania przez nią przymusu, sprawowania kontroli nad obywatelami, inwigilacji społeczeństwa?

MIEJSCE AKCJI

- Gdzie kręcone były poszczególne partie filmu? Czy można je podzielić na kategorie?

PODPOWIEDŹ: Przestrzenie prywatne, publiczne i państwowe.

- W jaki sposób wybór miejsc, w których sfilmowany został bohater kształtuje jego filmowy obraz?

MOTYWY

- W jaki sposób przedstawiony został w filmie motyw władzy? W których scenach jest on uwypuklony?
- Jak film przedstawia relacje między jednostką a instytucją?
- W filmie powraca motyw kontroli i inwigilacji. W jakich innych tekstach kultury podejmowane są te zagadnienia?

MONTAŻ

- Które sceny lub ujęcia kontrastują ze sobą poprzez tematykę i/lub stylistykę? Np. prywatne/publiczne, subiektywne/obiektywne, zbliżenie/plan ogólny.
- W których scenach wypowiedź słowna (narracja portiera) decyduje o interpretacji obrazu?
- W których scenach muzyka pełni rolę komentarla? Jakie jest jej znaczenie w poszczególnych scenach?

PRACA KAMERY

- W jakich planach filmowany jest portier? Na co pozwala taki sposób filmowania postaci?
- Które sceny sfilmowane są „z ręki”? Czym różni się tak zarejestrowany materiał, od ujęć o statycznej i przemyślanej estetycznie kompozycji?
- Czy ujęcia zarejestrowane z ręki mogą służyć manipulacji odbiorem? Jeśli tak, to w jaki sposób?

MUZYKA I DŹWIĘK

- Film pozbawiony jest odautorskiego komentarza ponadkadrowego (voice over). Czy tę funkcję przejmuje w jakimś stopniu muzyka? Jeśli tak, to w jaki sposób?
- W których scenach muzyka niediegetyczna (nie będąca częścią świata przedstawionego) tworzy efekt ironiczny w stosunku do wypowiedzi portiera?

III. POMYSŁY NA ĆWICZENIA

PISANIE I CZYTANIE

- Podziel klasę na trzy grupy i poproś uczniów, aby w oparciu o wypowiedzi portiera spróbowali zrekonstruować pytania jakie mógł mu zadać Kieślowski, a które nie znalazły się w filmie.
 - Grupa pierwsza: 01:38–02:50
 - Grupa druga: 03:36–05:07
 - Grupa trzecia: 07:52–10:03.
- Poproś uczniów, aby wcieliili się w postać pracownika PRL-owskiej cenzury i wskazali sceny, w których zasugerowaliby wprowadzenie zmian lub usunięcie poszczególnych fragmentów oraz uzasadnili swoją decyzję.

ZADANIA AKTYWIZUJĄCE

- Debata. Podziel klasę na dwie grupy – obrońców i oskarżycieli portiera. Poproś, aby uczniowie w swoich głosach uwzględnili również rolę filmowca (jego prawa, powinności wobec filmowanej postaci, etykę dokumentalisty).
- Podziel uczniów na trzy grupy (4 uczniów, 4 urzędników, pozostała część grupy pełni rolę obserwatorów) – i odegranie sceny, w której uczniowie są zatrzymani na wagarach. Wskazówki dotyczące roli, uczniowie mogą czerpać ze sceny, w której bohater Kieślowskiego opowiada o takich interwencjach w parkach i pod kinami. Następnie uczniowie dzielą się spostrzeżeniami dotyczącymi wpływu przyjętej roli (funkcji) na ich zachowanie, identyfikacji z pełnioną funkcją.
- Przeprowadź z uczniami dyskusję na temat współcześnie występujących profesji, które można byłoby przedstawić tak, aby wydźwięk był podobny do przedstawionego w filmie wizerunku portiera. Następnie poproś, aby uczniowie, pracując w grupach przygotowali dialogi i odegrali scenę, w której ujawni się światopogląd postaci i informacje na temat pełnionej przez nią funkcji.

Wykorzystano format analiz filmoznawczych przygotowany na podstawie opracowań British Film Institute.

Organizator:

Współfinansowanie:

